

УДК 246.3:232.931(477+475)

Д. В. Степовик

ІКОНА ДІВИ МАРІЇ З БЕРДИЧЕВА – СПІЛЬНА СВЯТИНЯ УКРАЇНИ І ПОЛЬЩІ

Попри розділення світового християнства на православ'я і католицтво, яке існує вже майже тисячу років (з 1054 року), усе ж є чимало спільного між цими двома крилами однієї й тієї ж християнської віри: у трактуванні Святого Письма – Біблії, в основних догматах віри, у шануванні святих і, не в останню чергу, – у священному образотворчому мистецтві, зокрема в іконописі. Багато ікон православного (й особливо українського) походження вважаються чудотворними в католицьких країнах – Польщі, Угорщині, Словаччині, Австрії та ін. У статті йдеться про драматичну й надзвичайно цікаву історію ікони Богородиці з Бердичева, яку шанують католики всього світу, у тому числі й католики чину Босих кармелітів.

Ключові слова: ікона, чудотворство, реставрація, копія, малярство, інтерпретація.

Despite of the world-wide Christianity division on Eastern Orthodoxy and Roman Catholicism which has been existing for almost a millenium (since 1054) there is, however, a lot of the common features between these two the same Christian religion's branches in interpreting the Holy Scripture – Bible, sharing the general confessional dogmas, honouring the saints, and not least in inheriting the sacred painting, particularly iconography. Lots of the Orthodoxic (especially Ukrainian) originated icons are considered to be miraculous in the Catholic countries – Poland, Hungary, Slovakia, Austria and so on. The article is about the dramatical and extraordinary interesting history of the Berdychiv's icon of Our Lady adored by the catholics in the world, including the catholics of the Order of the Discalced (barefoot) Carmelites.

Key words: icon, wonder-working, restoration, copy, painting, interpretation.

Після падіння імперії тоталітаризму й атеїзму на зламі 80–90-х років ХХ ст. посилилося шанобливе ставлення віруючих до ікон та відновилося їхня увага до іконотворчості. Адже пошана до священних зображень – це один із головних канонів Церков історичної традиції. Необхідність та обов'язковість пошани до ікон утвердили авторитетні й представницькі церковні собори – Трульський (691–692 рр.) у Константинополі, Сьомий Вселенський (787 р.) в Нікеї. Тож ніякі репресії безбожних режимів і жодна критика ікон протестантськими деномінаціями не перешкоджають благодатному впливові ікон в трьох напрямках: віронавчальному, літургійному та естетичному.

За останні двадцять років зріс інтерес до чудотворних ікон, при яких у давні часи відбувалися зцілення й інші надприродні явища. Правда, поряд із дійсними чудами ми спостерігаємо з боку деяких недобросовісних священнослужителів Московського патріархату оману і фальш в апелюванні до вигаданих ними «чудотворинь» із суто пропагандистськими цілями, наприклад, до ікон, «що плачуть», «оновлюються», «пускають пахуче миро» і навіть «кровоточать». Цю оману слід чітко відрізнити від справжніх чудотворних ікон, про які є численні й достовірні свідчення.

В Україні зафіксовано кілька десятків чудотворних ікон, більшість з яких – Богородичні, але є також святих Миколи, Димитрія Солунського, Юрія Змієборця, великомучениць Варвари та Катерини. Одна з найвідоміших – старовинна, ще часів середньовіччя, ікона Богородиці Провідниці (з грецької мови – Одигітрії), що прославилася в монастирі Босих кармелітів у Бердичеві Житомирської області. Хочу написати про її духовну суть і мистецьку вишуканість як учений, але до цього долучається ще й особистий мотив. Я народився перед початком Другої світової війни в с. Слободище біля Бердичева, і мої батьки пізніше розповідали, що під час кожних відвідин районного центру (у різних господарських справах) вони не

оминали нагоди помолитися перед цією іконою в кармелітському монастирі й навіть якось принесли мене, тоді немовля, до цієї ікони. Також вони розповідали, що перед самою війною, у 1941 році, бердичівські більшовики влаштували в монастирі пожежу, під час якої згорів оригінал ікони XVI ст. За іншою версією, ікону (як значну матеріальну цінність) викрали, а потім оголосили, що вона «випадково» згоріла через несправність електрики. Слід зауважити, що хоча монастир Босих кармелітів – обитель католицька, але чудотворну ікону Богородиці шанували як православні, так і католики обох обрядів, а зцілення при ній ставалися з усіма, хто тут щиро підносив молитву до Господа.

Іконографія цієї святині східна, візантійська, тобто належить до одного з семи варіантів зображень Богородиці з Дитям-Христом на руках. Цей варіант називається Провідницею, або Одигітрією. Провідниця тому, що Мати Божа передає (проводить) усі молитви вірних до неї своєму Синові, розуміючи, що Він – це втілений Бог, хоч і малий ще за віком. Композиція Бердичівської ікони запозичена з образу так званої Сніжної Богородиці, який розміщено в старовинній базиліці в центрі Рима – Санта Марія Маджоре – Великому храмі святої Марії. Ми не маємо достеменних даних про те, як цей образ опинився в римській базиліці, але можна припустити, що його створили під впливом зв'язків Рима з Візантією і на основі візантійської іконографії. Адже відомо, що зв'язки Рима, Равенни та Венеції з Візантією були досить тісними, особливо до великого церковного розділення 1054 року.

Не збереглося достовірних відомостей і про те, хто, за яких обставин і коли зробив з римського образу Богородиці Сніжної копію та як вона потрапила у власність українського православного магната князівського походження Тишка. Він володів багатьма землями сучасної південної Житомирщини, а його помістя розташовувалося там, де тепер монастир Босих

кармелітів. Ікона містилася в каплиці при домі Тишка, а згодом – у церкві архангела Михаїла. І вже тоді при ній ставалися чудеса. Магнат Тишко розпочав побудову нового великого храму на честь Богородиці; а завершив цей храм його нащадок Василь Тишкевич. Усі наступні князата Тишкевичі сумлінно зберігали святиню у своєму родовому замку над річкою у Бердичеві.

Дуже цікаво, як православна святиня від родини православних магнатів потрапила до католицького монастиря Босих кармелітів, та ще й до заснування цього монастиря у Бердичеві. Сталося це у 20–30-х роках XVII ст. Один із нащадків Тишка, київський воєвода Іван Тишкевич, під час зіткнення з татарськими нападниками потрапив у полон до кримських татар. У 1627 році він, закутий в кайдани, побачив у видінні образ Богородиці – родинну реліквію. Перед іконою стояло декілька ченців, яких Іван ніколи раніше не бачив. Вони голосно просили Діву Марію, щоб вона посприяла визволенню Івана Тишкевича з татарської неволі. Одразу після цього видіння так і сталося: без видимої причини й попередження татари звільнили Івана Тишкевича й відпустили його додому, в Україну. Він повернувся до своїх воєводських обов'язків у Києві, став дуже побожним і при кожній нагоді їздив у Бердичів до ікони. Воєвода також бував у Польщі. 1630 року, перебуваючи у Любліні, він раптом упізнав ченців, котрих бачив у видінні в татарському полоні і які молилися до Богородиці про його звільнення. Зворушений і розчулений, воєвода Тишкевич запросив босих кармелітів – а в Любліні він упізнав саме їх – до Бердичева, щоб заснували тут свій монастир.

Католицький орден кармелітів виник на біблійній горі Кармил на Святій землі, на пограниччі Ливану й Галилеї, у XI ст. під час Першого хрестового походу на Святу землю 1096–1097 років. На горі Кармил свіже цілюще повітря, із джерел б'ють кришталево чисті потоки, узвишшя потопають в садах.

Саме ж слово «кармил» означає «виноградник і фруктовий сад». Поступово кармелітські монастирі було створено в різних країнах завдяки пророкові Іллі, який ходив босоніж, ховався в горах від переслідувань царя-ідолопоклонника Ахава та його нечестивої цариці Єзавелі.

У Польщі філія кармелітського монастиря розташована в Любліні, й саме там київський воевода Іван Тишкевич зустрів і впізнав ченців зі свого видіння. Чудодійне звільнення з татарського полону так сильно його вразило, що він прийняв католицьку віру, змінив ім'я з Івана на Януша і навіть подарував орденів Босих кармелітів свій замок у Бердичеві з прилеглою територією для зведення там Кармелітського монастиря! Іван-Януш зобов'язався допомагати в побудові монастиря, нового собору, виплачувати щороку ченцям, які там оселяться, по 1800 золотих і подарувати їм село Скраглівка біля Бердичева. Відповідні нотаріальні записи Тишкевич зробив у Любліні й Житомирі 1630 року.

Дванадцять років тривало будівництво монастиря і храму в Бердичеві. 22 липня 1642 року монастир освятили, а Тишкевич зробив ченцям ще один величний дар – родинну ікону Богородиці Одигітрії Сніжної – копію образу з римської базилики Санта Марія Маджоре. Того самого року ікона дістала назву Бердичівська чудотворна ікона Богородиці, і з родинної каплиці Тишкевичів її перенесли в головний вівтар новозбудованого кармелітського храму. І почали траплятися при ній нові дива: упродовж 1643–1648 років у спеціальній книзі «*Liber de exordio istius conventus*» їх зафіксовано аж 77! Найбільше чудо сталося з невиліковно на той час хворим Київським римокатолицьким єпископом Станіславом Зарембою, який після чудодійного uzдоровлення підписав 23 травня 1647 року акт про офіційне визнання ікони чудотворною. Звістки про дію молитов при іконі поширилися Україною, Польщею, усією Європою. Бердичів став центром християнського паломництва

вірних обох гілок християнства – православних і католиків. За майже сто років, до середини XVIII ст., згадана реєстраційна книга чудотворінь зафіксувала 263 дива!

Римо-католицька церква так само, як і православна, дуже обережна щодо визнання чуд, нетлінних мощей, канонізації святих. Тому 4 травня 1752 року за дорученням Рима було створено богословську комісію, яка ретельно перевіряє через свідків і документацію усі записи про чудеса. Кількарічна праця комісії завершилася визнанням правдивими таких милостей Божих при цій іконі: чотирнадцять воскресінь з мертвих, десять uzдоровлень від каліцтв, дев'ятнадцять випадків повернення зору, чотирнадцять випадків вилікування помираючих, сто дванадцять несподіваних вилікувань від тяжких хвороб. Інші милості – це порятунки від підступів диявола, злостивих сектантських впливів, від вогню, паводків, заразних хвороб, повернення викраденого або загубленого майна. Перевірку здійснювали із застосуванням відомих тоді наукових методів, і зрештою богословська комісія підтвердила рішення колишнього єпископа Станіслава Заремби про те, що Бердичівська ікона була і лишається чудотворною. Після цього висновку комісії Кармелітський монастир через церковну владу звернувся до Ватикану з проханням визнати ікону чудотворною і увінчати голови Господа Ісуса Христа й Божої Матері коронами. Тодішній папа Бенедикт XIV (1740–1758) з великим співчуттям поставився до чудотворінь і не тільки благословив коронування Христа й Марії на іконі, але й прислав у Бердичів особисто ним освячені дві золоті корони, прикрашені дорогоцінним камінням. Тимчасом церемонію коронування відклали до завершення будівництва нового собору за проектом архітектора Яна де Вітте. Собор збудували у стилі бароко з чотирма престолами-вівтарями на честь Діви Марії, архангела Михаїла, пророка Івана Хрестителя та євангеліста й апостола Івана Богослова.

Перенесення ікони в новий храм і коронування її в липні 1756 року – одна з найвеличніших маніфестацій, які будь-коли проводилися в невеликому провінційному місті Бердичеві. Історики стверджують, що за величчю й урочистістю восьмиденних святкувань, починаючи з 16 липня 1756 року, ця подія перевершила навіть приїзд у Бердичів у середині XIX ст. для одруження з Евеліною Ганською знаменитого французького письменника Оноре де Бальзака.

Церкву довго й ретельно готували до коронації, адже сам папа Бенедикт XIV прислав золоті корони! Об'яви заздалегідь розвісили в парафіях, староствах, канцеляріях Волині, Київщини та Поділля. Для розміщення паломників було витрачено понад сто тисяч золотих. Для прочан, організованих у колони, склали спеціальний маршрут. У передмісті Бердичева збудували тимчасову дерев'яну каплицю з одинадцятьма вітварями; у ній у різні дні на ночівлю залишалось двадцять тисяч вірян. Проте, з огляду на розгортання національно-визвольного повстанського руху українського народу – гайдамаччини, – в очікуваний день прочан не було. Алею від монастиря кармелітів до каплиці, де єпископ Каетан Солтик з причетниками мав коронувати Христа й Марію на іконі, увінчали вісьмома тріумфальними арками в стилі бароко. Паломники йшли вдень і вночі, тому поставили ліхтарі. Безліч чергових тримали по ночах смолоскипи уздовж алеї, а в небо піднімали феєрверки.

Першу колону прочан очолив латинський єпископ Києва Каетан Солтик. Перед ним священники й ченці несли на нарах щойно короновану ікону в головний вітвар нового собору архітектора Яна де Вітте. Почесним гостям дарували, а менш почесним – продавали, позолочені медальки і значки із вигравірованою мініатюрою коронованої ікони. Упродовж XVI–XVIII ст. було чимало українсько-польських воєн за визволення України, але ні козаки українських гетьманів, ні гайдамаки не зачепили, не пошкодили святої ікони і храму, в якому вона

перебувала. Бо були-таки християнами! Однак шкодити іконі, грабувати її скарби почали московські нападники після відомих трьох поділів Польщі наприкінці XVIII ст. Тоді настали гіркі часи для бердичівських ченців-кармелітів. Їх і раніше то виганяли до Любліна, то повертали назад до Бердичева. Нащадки магнатської родини Тишкевичів почали оскаржувати в судах рішення колишнього воєводи Івана Тишкевича щодо дару рідинного Бердичівського замку та чудотворної ікони ченцям-кармелітам. Не залишила у спокої монастир і Московія, яка після третього поділу Польщі «присвоїла» собі всю Правобережну Україну. Монастир зазнавав постійних утисків, але завдяки підтримці православного та католицького населення Житомирщини продовжував існувати.

Однією зі складових цих утисків була організація викрадення Бердичівської чудотворної ікони. Власне, не самої ікони, а тих численних і дуже коштовних дарів, які приносили до ікони зцілені при ній люди. Усі три пограбування ретельно планувалися урядом у Петербурзі за участю священначалія Російської православної церкви. Особлива увага захланних і зажерливих чиновників була прикута до двох корон із золота й коштовного каміння над головами Ісуса й Марії – дару папи Бенедикта XIV Бердичівській іконі в середині XVIII ст. У 1820 році обидві корони зникли разом із численними дарунками з дорогоцінних металів і каміння, що зберігалися при іконі у спеціальних вітринах. На щастя, коштовності не встигли вивезти з Бердичева; завдяки оперативному розслідуванню їх було виявлено та повернено в монастир. Але 1831 року корони знову викрали, цього разу назавжди! Попри це, місцеві золотарі на замовлення монастиря й на пожертви християн виготовили копії корон, які освятили та прикріпили до ікони 1844 року. Проте й ці корони незабаром викрали, уже втретє. Хоч ікона перебувала під постійною охороною ченців, усі викрадення були майстерно сплановані й організовані.

Про драму з Бердичівською чудотворною іконою знали і в апостольській столиці. Там прийняли ухвалу виготовити нові корони і вдруге коронувати ікону. Папа Пій IX (роки понтифікату – 1846–1878) надіслав у Бердичів нові корони, ще прекрасніші, ніж попередні, зладовані на особисті кошти папи. Повторне коронування чудотворної ікони відбулося в Кармелітському монастирі Бердичева у травні 1856 року, на сторічний ювілей першої коронації, у присутності ста тисяч прочан православного, греко-католицького та римо-католицького віросповідань. Охорону вдруге коронованої ікони було посилено, й упродовж наступних 64-х років злодії не мали вже змоги дотягти до неї свої загребущі руки.

А що далі? Перша світова війна. Більшовицький переворот. Громадянська війна в Україні. Поразка Української Народної Республіки. 1920 рік. На Житомирщині, як і на більшості території України, встановлено деспотичний безбожний режим комуністів-більшовиків. Під претекстом ленінської політики «експропріації експропріаторів» у Кармелітський монастир приїхали комісари, майже всі єврейської національності. Вони одразу зайшли у санктуарій (освячене місце для спеціальних молитов), де зберігалася чудотворна ікона зо всіма скарбами. З неймовірним глузуванням і цинізмом вони забрали ікону і всі дари, ченців відштовхнули, а старшому дали наказ підписати документ, ніби ікону зі скарбами монастир передає владі добровільно на потреби нужденних.

До 1926 року доля Бердичівської ікони була маловідомою. Вважалося, що її знищили. Однак це було не так. Того самого 1926 року, коли в Києві розгромили Києво-Печерську лавру, а на її території комуністи відкрили атеїстичне Музейне містечко, у Бердичеві розігнали Кармелітський монастир і у верхній частині собору авторства архітектора Яна де Вітте влаштували... музей революції та атеїзму! Саме у ньому й побачили люди після п'яти років її відсутності Бердичівську чудотворну

ікону Божої Матері. Без корон, без дорогоцінної срібної рами вагою у 75 кг, без позолоченого й прикрашеного коштовним камінням окладу, без численних дарів, які оточували ікону, коли вона перебувала в санктуарії. Усі цінності, як і численні скарби ризниці Київської лаври й багатьох інших українських монастирів та соборів, були або переплавлені на золоті та срібні бруски, або продані за кордон, або вивезені в Москву й, напевно, до цього часу зберігаються у сховках Оружейної палати в Кремлі.

За спогадами моїх батьків, які бачили ікону 1926 чи 1927 року вже як «експонат» музею революції й атеїзму, святиню розмістили в жахливих умовах. У соборі були збиті всі ліпні прикраси, навіть орнаменти, герби, колонки та картуші. У багатьох місцях тиньк був оббитий до цегляної кладки, й подекуди ці дірки сяк-так забілили вапном. Скрізь були розвішені карикатури на священників і ченців. На червоних транспарантах красувалися більшовицькі гасла проти віри в Бога і про те, що релігія – це опій для народу. Біля чудотворного образу збиралося багато мешканців довколишніх сіл; усі хрестилися, деякі ставали на коліна. Наглядачі музею сильно сварили й картали таких. Тих, хто опирався й не хотів підніматися з колін, просто виволікали з храму, а то й били. Декого заарештовували чекісти, особливо коли людина сперечалася й казала, що Бог існує. Мої батьки, які багато чули про ікону, молилися при ній мовчки, лише подумки. Перед цим моя мати Марія зі своєю матір'ю Мотрею брали участь у прощі в с. Калинівка (де сталося так зване Калинівське чудо: солдат прострелив придорожнє розп'яття Христа і з простреленого місця зацебеніла кров) й бачили, як чекісти жорстоко розправлялися з паломниками. Тому помірковані християни с. Слободище не виявляли зовнішніх ознак поклоніння, молилися тихо, щоб не наразитися на репресії та арешти.

У червні 1941 року, за кілька днів до нападу Німеччини на Радянський Союз, в соборі зімітували пожежу, й ікона або зго-

ріла, або була викрадена. Якщо її викрали, то й досі десь переховують. Щойно Бердичів окупували німці, вони заарештували декілька тисяч бердичівців, які не встигли втекти з червоноармійцями. Серед затриманих було чимало тих, хто перетворив християнський монастир на музей революції та атеїзму. Тисячі затриманих гітлерівці розстріляли в підвальній частині храму й на подвір'ї перед костелом. Диявол працював по обидва боки лінії фронту: одних наставляв нищити святині, інших – нищити їх самих.

Майже всю другу половину ХХ століття, аж до відновлення незалежності України 1991 року, шедевр барокової архітектури Яна де Вітте був у руїнах. З настанням волі віросповідань сюди знову прийшли Босі кармеліти. Почалося відродження чернечого життя й відбудова собору. Українська провінція ордену Босих кармелітів має назву провінції Святого Духа. Може, саме тому відновлення святині відбувалося доволі успішно, попри відомі усім труднощі й проблеми. Священначаліє провінції вжило ряд заходів для пошуку Тишкевичевого оригіналу чудотворної Бердичівської ікони Богородиці. Пошуки, на жаль, результатів не дали. Якщо ікону 1941 року справді викрали, і вона не згоріла, то її надійно заховали або вивезли за межі України. Тоді отці вдалися до традиційного, прийнятого в Церкві, рішення: копія чудотворної ікони зберігає усі благодаті оригіналу! Оскільки ні дошки, ні фарби ікон не вічні, то вічним є образ – матеріальний субстрат духовної іпостасі святої особи.

Зробити копію Бердичівської чудотворної ікони восени 1990 року доручили мисткині й реставраторці з польського міста Нова Гута Вожені Мусі-Совинській. Було враховано її попередній досвід у реставрації та копіюванні аналогічних творів сакрального мистецтва. Вожена Муха-Совинська завершила виконання ікони 1991 року олійно-смоляними фарбами на полотні заввишки 143 см і завширшки 93 см, тобто в дещо

менших розмірах, ніж оригінал. Полотно ікони було прикріплено до склеєних у кілька шарів фанерних дошок, причому використано вологостійкий клей.

З якого ж джерельного матеріалу пані Муха-Совинська брала взірць для копії Тишкевичевого оригіналу, якщо першотвору не було, а всі репродукції з нього – чорно-білі? Джерел було два: 1) римський прообраз Матері Божої Сніжної з базилики Санта Марія Маджоре, з якого в середньовіччі скопіювали ікону для родини Тишкевичів; 2) детальний опис Тишкевичевої ікони, зроблений у 20-х роках ХХ ст. священником Броніславом Ярославським. Коли більшовики вилучили ікону з вівтаря, зняли раму, оклад та корони, опікатися нею перед виставленням у музеї революції й атеїзму випросив у комуністів отець Броніслав. Він по-своєму реставрував її, закріпив шматочки фарби й ґрунтівки там, звідки давні й сучасні злодії зривали корони, а також докладно описав композицію, кольори та символи ікони. Таким чином, В. Муха-Совинська створила не точну копію, а наближену до точної, що цілком прийнятно для Церкви, згідно із вченням святих отців про те, як треба шанувати, використовувати, оновлювати й копіювати (робити списки) ікони.

Спільні ознаки Тишкевичевого оригіналу та ікони В. Мухи-Совинської такі: а) загальна композиція ікони у варіанті Провідниці-Одигітрії; б) колірні співвідношення одягу Богородиці, її мафорію, тобто верхньої хустки з широким оплеччям, та гиматія; в) благословляючий жест Дитяти-Спасителя в православному варіанті, а також том Священного Писання, який Він тримає у лівій руці; г) навхрест складені руки Богородиці. Розбіжності порівняно з оригіналом стосуються зображень тла з багатьма обличчями крилатих янголів, «недремного ока» у горішній частині ікони в трикутнику (символ Святої Трійці), двох прямокутників на вервичках у правій руці Діви Марії, на яких позначені початкові літери імен «Ісус Христос»

та «Марія» – символи ордена Босих кармелітів. Інші відмінності менш суттєві. Обличчя Христа й Богородиці мисткиня змалювала у стилі Ренесанс, без ознак візантійського стилю. В. Муха-Совинська написала ікону без корон на головах Христа й Марії, а нове коронування й освячення у 1997 році здійснив під час візиту до Польщі папа Іван-Павло II. Сталося це у Кракові, куди спеціально для освячення доставили ікону, й того ж 1997 року її привезли в Бердичів. Новітня історія Бердичівської чудотворної ікони Богоматері завершилася 16 липня 2006 року, коли в Бердичеві відзначили 250-річчя від дня першого коронування ікони коронами папи Бенедикта XIV. Того самого року районний центр Житомирщини знову став місцем паломництва тисяч прочан.

Незважаючи на те, що ряд інших ікон православного походження є предметом глибокої пошани в католицьких громадах, приклад з Бердичівською іконою дуже рідкісний з огляду на драматичну історію цієї ікони. Цю історію можна порівняти хіба що з Белзько-Ченстоховською іконою Скорботної Богородиці, яка з Візантії потрапила в Русь-Україну, довго зберігалася в галицькому Белзі, а тепер є найбільшою святинею християн Польщі.

Як і Белзько-Ченстоховську, так і Бердичівську ікону копіюють нині найкращі митці-ікономалярі нової України. Наш народ і наші мистці плекають національні святині, якщо навіть вони належать до різних Церков і різним країнам. У 2007–2009 роках Бердичівську чудотворну ікону дуже гарно змалювали сучасні українські мистці: 2007 року – Андрій Дем'янчук; 2008 року – три майстри сакрального мистецтва Сергій Булко, Ігор Орищак та Ігор Леськів (спільний твір усіх трьох); 2009 року – першокласний ікономаляр з Прикарпаття Василь Стефурак. Усі три нові копії близькі до Тишкевичевого оригіналу, але в деталях мають багато особистісного: в колориті, декорі, трактуванні тла, змалюванні

корон, шляхетній витонченості малярства, застосуванні сучасних варіантів давніх стилів – ренесансу, бароко, класицизму. Отже, священне мистецтво іконопису справді слугує піднесенню духовності українського народу і зближує Церкви нашої історичної традиції.

ЛІТЕРАТУРА

- Бенчковський С.* Монастир Кармелітів босих. – Л., 1793.
- Бортник В.* Матір Божа Бердичівська // Маруся плюс. – Бердичів, 2006. – 19 липня.
- Зелінський Ю.* Біля джерел Кармелю. – Краків, 2000.
- Колтун К.* Бердичівський монастир. – Краків, 1928.
- Кот С.* Бердичів. – К., 1982.
- Кравченко В.* Свято ікони Матері Божої Бердичівської: Пішки до святині // Земля Бердичівська. – Бердичів, 2003. – 24 липня.
- Лазаревський Н.* Орден Кармелітів Босих. – Прага, 1879.
- Майко І.* Шляхетський рід Тишкевичів – засновників Бердичівського конвенту // Бердичівщина: Поступ у третє тисячоліття. Велика Волинь: Наук. зб. – Житомир, 2001. – Т. 22.
- Марівінський М.* Архітектурні особливості Бердичівського костелу. – Прага, 1926.
- Марковський Б.* Бердичівська земля з найдавніших часів до початку ХХ століття. – Житомир, 1999.
- Мет О.* Матір Божа Бердичівська. – Краків, 1998.
- Пайдківський Ф.* Видавнича діяльність друкарні кармелітів у Бердичеві ХVIII–ХІХ століть // Житомирщина крізь призму століть. Велика Волинь: Наук. зб. – Житомир, 1997. – Т. 18.
- Перенський М.* Бердичів. – Краків, 1898.
- Побережний О.* Виникнення ордену Босих Кармелітів та його шлях до України // Міжнародна наукова конференція «Дні науки Філософського факультету»: Матеріали доповідей та виступів. – К., 2008.
- Побережний О.* Католицький орден Босих Кармелітів. – К., 2009.
- Поданєва Ю.* Монастир Босих Кармелітів – історична пам'ятка Бердичева // Бердичівська земля в контексті історії України. – Житомир, 1999.

Несмотря на разделение мирового христианства на православие и католичество, которое существует уже почти тысячу лет (с 1054 года), все же есть достаточно общего между двумя крыльями одной и той же христианской веры: в трактовке Святого Писания – Библии, в основных догматах веры, в почитании святых, и, не в последнюю очередь, – в священном изобразительном искусстве, в частности в иконописи. Очень много икон православного (и особенно украинского) происхождения считаются чудотворными в католических странах – Польше, Венгрии, Словакии, Австрии и других. В статье речь идет о драматической и весьма интересной истории иконы Богородицы из Бердичева, почитаемой католиками всего мира, в том числе и Босыми кармелитами в Украине.

Ключевые слова: икона, чудотворение, реставрация, копия, живопись, интерпретация.